

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Comisiei juridice numiri și imunități

AMENDAMENT la proiectul de lege cu privire la Curtea Constituțională (nr. 371 din 11.12.2024)

În conformitate cu prevederile art.59 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797-XIII din 2 aprilie 1996, se înaintează următorul amendament la proiectul menționat:

1. La articolul 2, după cuvintele „activează în baza principiilor” se completează cu textul „constituționalității.”

2. Articolul 13:

la alineatul (1), cuvintele „poate fi persoana” se substituie cu cuvintele „este persoana”;

alineatul (2) va avea următorul cuprins: ”Cu trei luni înainte de expirarea mandatului judecătorului autoritatea care a desemnat judecătorul demarează procedura de desemnare a unui nou judecător. Până la expirarea mandatului judecătorului, autoritatea competentă numește un nou judecător, cu respectarea criteriilor menționate la alin. (1)”.

3. Articolul 14 va avea următorul cuprins:

”Articolul 14 Jurământul

(1) Judecătorul își exercită atribuțiile de la data depunerii jurământului.

”(2) Judecătorul Curții Constituționale, depune în fața Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și Consiliului Superior al Magistratului următorul jurământ:

„Jur să îndeplinesc cu bună-credință obligațiile de judecător al Curții Constituționale, să apăr ordinea constituțională a Republicii Moldova, să protejerez supremația Constituției, drepturile și libertățile fundamentale ale omului și să mă supun în exercitarea funcției numai Constituției.”

(3) Noul judecător depune jurământul în cel mult o săptămână de la expirarea mandatului predecesorului său. Dacă numirea noului judecător este făcută după încetarea mandatului predecesorului său, noul judecător va depune jurământul în cel mai scurt timp dar nu mai mult de două săptămâni de la numire.”

(4) În cazul imposibilității de a depune jurământul în condițiile alin. (2), în termenul indicat în alineatul (3), judecătorul depune jurământul în fața plenului Curții Constituționale.”

4. La articolul 17 alineatul (5), cuvintele „își exprimă punctul de vedere” se substituie cu cuvintele „își exprimă acordul sau dezacordul” și se completează cu următoarea propoziție: „În caz de dezacord, judecătorul reținut al Curții Constituționale este eliberat imediat.”.

5. La articolul 18 alineatul (1), textul „cu excepția activității didactice, științifice sau de creație” se substituie cu cuvintele „cu excepția activității didactice și științifice”.

6. La articolul 21:

la alineatul (1), sintagma ”și se declară vacanța funcției” se exclude.

articolul se completează cu un nou alineat (2) cu următorul cuprins:

”(2) În cazul prevăzut la alineatul (1) lit. a) funcția se completează potrivit procedurii prevăzute la articolul 13 alineatul (2).”

alineatul (2) va deveni alineatul (3) și avea următorul cuprins:

”(3) Încetarea mandatului de judecător al Curții Constituționale în cazurile prevăzute la alineatul (1) lit. b)-d) se constată și se declară vacanța funcției prin decizia plenului Curții Constituționale.”

la alineatul (3) devine alineatul (4), iar textul „,al cărui mandat a expirat, își exercită activitatea” se substituie cu textul „al cărui mandat a expirat, cu acordul său, continuă să activeze”.

alineatul (4) devine alineatul (5).

7. Articolul 22:

la alineatul (1):

litera b) se exclude, iar următoarele litere se renumerotează;

la litera d), textul „art. 23 alin. (3) lit. c)” se substituie cu textul „art. 23 alin. (6) lit. c)”;

la alineatul (2), textul „alin. (1) lit. a), b), d) și g)” se substituie cu textul „alin. (1) lit. a), c), și f)”.

8. Articolul 23 va avea următorul cuprins:

„Articolul 23. Răspunderea disciplinară

(1) Judecătorul Curții Constituționale răspunde disciplinar pentru comiterea unei abateri disciplinare urmare a unei proceduri echitabile, cu respectarea principiilor contradictorialității, proporționalității dintre abaterea disciplinară comisă și sancțiunea aplicată și doar după audierea judecătorului.

(2) Constituie abatere disciplinară orice comportament culpabil al judecătorului care aduce atingere imaginii Curții Constituționale și mandatului de judecător al Curții Constituționale sau subminează încrederea în procesul

independent și imparțial de luare a deciziilor de către Curtea Constituțională, precum și orice altă încălcare gravă a prevederilor prezentei legi, regulamentului Curții Constituționale, hotărârilor Plenului Curții Constituționale sau, după caz, ordinelor și dispozițiilor președintelui.

(3) Procedura disciplinară se inițiază în baza unei sesizări scrise. Sesizarea privind faptele judecătorului Curții Constituționale care pot constitui abateri disciplinare poate fi depusă în termen de cel mult 1 an de la data comiterii faptelor respective.

(4) Cercetarea disciplinară se efectuează de doi judecători numiți de plenul Curții Constituționale în modul prevăzut de regulamentul Curții Constituționale. Stabilirea abaterilor disciplinare este de competența plenului Curții Constituționale.

(5) Judecătorul cercetat disciplinar are dreptul să ofere explicații pe care le consideră necesare, să prezinte probe și să fie asistat de un avocat.

(6) Curtea Constituțională poate aplica judecătorilor, în funcție de gravitatea abaterii, următoarele sancțiuni disciplinare:

a) avertisment;

b) muștrare;

c) ridicarea mandatului de judecător al Curții Constituționale.

(7) Avertismentul constă în atenționarea judecătorului asupra abaterii disciplinare comise, cu recomandarea să respecte pe viitor dispozițiile legale, prevenindu-l că la o nouă abatere disciplinară similară îi va putea fi aplicată o sancțiune mai severă. Avertismentul se emite în formă scrisă. Termenul de acțiune a avertismentului este de 1 an.

(8) Muștrarea constituie critica, exprimată în formă scrisă, privind faptele comise de judecător. Termenul de acțiune a muștrării este de 2 ani.

(9) Sancțiunea disciplinară se aplică prin hotărârea plenului, adoptată cu votul a 2/3 din numărul judecătorilor Curții Constituționale.

(10) Pentru judecătorul care îndeplinește funcția de președinte al Curții Constituționale, în afară de sancțiunile indicate la alin. (6), poate fi aplicată și sancțiunea disciplinară de eliberare din funcția respectivă.”

9. La articolul 26 alineatul (4), textul ”cu votul a cel puțin 4 judecători” se substituie cu textul ” cu votul majorității judecătorilor prezenți”.

10. La articolul 30 alineatul (4), textul „ , în modul stabilit de regulamentul Curții Constituționale” se exclude.

11. La articolul 45 alineatul (2) se completează cu textul ”și se transmite autorităților competente să numească judecători la Curtea Constituțională.”

12. La articolul 46, în denumire și în tot textul articolului, sintagma „judecători-asistenți” se substituie cu sintagma „consilieri judiciari” la forma gramaticală corespunzătoare.

13. Articolul 52 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 52**

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi:

a) Curtea Constituțională va adopta actele normative necesare pentru implementarea acesteia;

b) Guvernul va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în concordanță cu prezenta lege.

(3) La data intrării în vigoare a prezentei legi, Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 8, art. 86), cu modificările ulterioare, și Codul jurisdicției constituționale nr. 502/1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 53-54, art. 597), cu modificările ulterioare, se abrogă.”.

MOTIVARE:

În cadrul sesiunii plenare din 17 martie curent, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția) a adoptat Avizul CDL-AD(2025)005 la proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională, înregistrat în Parlament cu nr. 317/2024.

În Aviz, Comisia de la Veneția a punctat că proiectul de lege demonstrează un grad sporit de aliniere la standardele internaționale. Comisia este mulțumită de faptul că majoritatea modificărilor sunt conforme cu propriile sale criterii de referință, cu principiile și cele mai bune practici internaționale și constituționale (§ 122).

Totodată, Înaltul for de la Veneția a constatat necesitatea revizuirii, după caz, dezvoltării unor prevederi din proiectul legii pentru a spori independența internă și externă a Curții Constituționale, dar și pentru a asigura mai multă claritate și previzibilitate cadrului de reglementare.

Prin urmare, completarea **art. 2** din proiectul legii, cu principiul constituționalității, va asigura conformitatea cu § 118-119 și § 127 din Aviz:

„[...] includerea explicită a principiului constituționalității ar fi recomandabilă. [...] Formularea actuală se referă la principiul legalității, care, deși poate cuprinde conceptul mai larg al statului de drept, pare prea restrâns în acest context specific. [...] Prin urmare, trimiterea explicită la principiul constituționalității ar spori claritatea juridică și ar consolida supremația Constituției ca fundament al mandatului Curții.”.

Modificarea **art. 13** din proiect se impune având în vedere rigurozitatea prevederii statuate la art. 138 din Constituția Republicii Moldova, în care se utilizează cuvintele „trebuie să dețină” referitor la condițiile de eligibilitate pentru numirea judecătorului Curții Constituționale. Totodată, Comisia de la Veneția a subliniat:

„§ 41 [...] termenul „poate” din acest articol ar trebui înlocuit cu „trebuie” pentru a asigura claritatea și a elimina libertatea de apreciere în cazul în care se intenționează a reda o obligație.”

Respectiv, prevederea discreționară trebuie înlocuită cu o prevedere imperativă, care să instituie obligația dispunerii de cerințele necesare pentru a fi numit în funcția de judecător al Curții Constituționale.

Prin modificarea **art. 14** din proiect se urmărește alinierea la recomandările Comisiei, statuate la §45, §48 și §51 în care se sugerează introducerea unui *termen limită strict și neechivoc* pentru depunerea jurământului, în scopul excluderii unei potențiale întârzieri sau a unui refuz politizat.

Cu referire la **art. 17 alin. (5)** din proiect, Comisia de la Veneția, a subliniat că prevederea care oferă Curții Constituționale prerogativa de a „exprima opinia cu privire la arestarea judecătorului Curții” este ambiguă și lasă loc pentru interpretări diferite, ceea ce ar putea genera practici inconsecvente.

„75. Comisia de la Veneția este de părere că o simplă exprimare a opiniei este un răspuns insuficient din partea Curții Constituționale în astfel de cazuri critice. Plenul Curții ar trebui să fie investit cu autoritatea de a aproba sau anula formal arestarea. În caz de anulare, judecătorul trebuie eliberat fără întârziere pentru a proteja independența judiciară și a preveni orice privare arbitrară de libertate.”

Prin urmare, la **art. 17 alin. (5)** se propune a reglementa expres că în decursul de 24 h de la reținerea judecătorului Curții Constituționale surprins în flagrant delict, Curtea Constituțională își exprimă acordul sau dezacordul, iar în caz de dezacord, judecătorul Curții Constituționale se va elibera imediat.

Modificarea **art. 18 alin. (1)** din proiect se impune pentru asigurarea conformității acestuia cu prevederile art. 139 din Constituție, care reglementează incompatibilitățile funcției de judecător al Curții Constituționale: *„Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată retribuită, cu excepția activității didactice și științifice.”*

Necesitatea renunțării la „creație” ca activitate compatibilă cu funcția de judecător al Curții Constituționale fost punctat și în § 57 a Opiniei Comisiei de la Veneția:

„57. În ceea ce privește termenul "activitate creativă". Comisia de la Veneția observă că acest termen este imprecis și oarecum neconvențional în acest context. Natura largă și nedefinită a "activității creative" poate duce la incertitudini cu privire la aplicarea și interpretarea sa practică.”

Intervențiile operate la **articolul 21** din proiect urmăresc scopul reglementării mecanismului completării vacanței funcției de judecător al Curții Constituționale în funcție de temeiurile încetării mandatului. Or, expirarea mandatului judecătorului este un eveniment previzibil spre deosebire de demisie, deces sau ridicarea mandatului. Această situație a determinat necesitatea reglementării unei proceduri diferențiate în dependență de previzibilitatea temeiurilor încetării mandatului judecătorului.

”58. Nota explicativă a proiectului de lege explică faptul că această abordare diferențiată se bazează pe motivele distincte de încetare a mandatului unui judecător. În special, expirarea mandatului judecătorului este un eveniment previzibil, spre deosebire de alte cauze precum demisia sau decesul. Prin urmare, dispozițiile procedurale necesare pentru numirea unui nou judecător pot fi inițiate cu mult timp înainte, minimizându-se astfel riscul a avea posturi vacante.

59. Comisia de la Veneția consideră că această distincție între încetarea previzibilă și imprevizibilă a mandatului este rezonabilă. Comisia a recomandat anterior că, pentru a asigura continuitatea în rândul membrilor Curții Constituționale, un judecător al cărui mandat a expirat ar trebui să rămână în funcție până la intrarea în funcție a succesorului său. Comisia a recomandat, de asemenea, să existe fie o procedură care să permită judecătorului în exercițiu să își continue activitatea până la numirea oficială a succesorului său, fie o dispoziție care să specifice că procedura de numire a unui nou judecător ar putea începe cu ceva timp înainte de expirarea mandatului judecătorului în exercițiu.¹ Comisia constată că ambele garanții sunt prezente în proiect, ceea ce reprezintă o abordare binevenită.”

Includerea la **art. 21** a „acordului judecătorului” ca condiție pentru continuarea exercitării atribuțiilor în cazul expirării mandatului este în spiritul Opiniei Comisiei de la Veneția.

În § 62-63 Comisia salută soluția propusă prin proiect care garantează continuitatea activității Curții Constituționale și evitarea unui blocaj instituțional, însă consideră necesară condiționarea continuării exercitării atribuțiilor de manifestarea **acordului judecătorului vizat**.

În câteva paragrafe ale Opiniei sale, Comisia de la Veneția a supus criticii prevederile **art. 22 alin. (1) lit. b)**, potrivit căruia mandatul judecătorului Curții Constituționale ar putea fi ridicat în caz de încălcare a jurământului și a obligațiilor funcției.

„85. [...] relația dintre articolul 23 (răspunderea disciplinară) și articolul 22 (ridicarea mandatului) din proiectul de lege nu este clară. În special, articolul 22 alineatul (1) litera (b) prevede că mandatul unui judecător se ridică în cazul unei „încălcări a jurământului și a îndatoririlor de serviciu”. Cu toate acestea, rămâne neclar dacă o ridicare de mandat bazată pe încălcarea jurământului necesită proceduri disciplinare în temeiul articolului 23 sau o astfel de încălcare este considerată separat de încălcarea îndatoririlor oficiale.”

86. Comisia de la Veneția observă că conceptul de "încălcare a

¹ Comisia de la Veneția, CDL-INF (2001) 2, Avizul privind dreptul constituțional al Curții Constituționale a Republicii Croația, punctul 17.

jurământului" este potențial prea larg și imprecis. O astfel de formulare poate duce la incertitudine și la interpretări incoerente. Comisia observă, de asemenea, că articolul 23 alineatul (1) din proiectul de lege oferă deja o descriere detaliată a abaterilor disciplinare, acoperind o gamă largă de acțiuni care ar putea da naștere unor proceduri disciplinare. [...]"

Respectiv, prin amendament se urmărește înlăturarea ambiguităților și corelarea armonioasă a dispozițiilor art. 22 alin. (1) cu art. 23 alin. (1) din proiect. Conform art. 23, comportamentul judecătorului care aduce *atingere imaginii* Curții Constituționale și *mandatului de judecător* al Curții Constituționale sau *subminează încrederea* în procesul independent și imparțial de luare a deciziilor de către Curtea Constituțională, precum și *orice altă încălcare culpabilă a prevederilor prezentei legi* este pasibilă răspunderii disciplinare soldată, în funcție de gravitatea faptei, cu ridicarea mandatului.

Având în vedere că respectarea jurământului și exercitarea cu bună credință a funcției de către judecătorul Curții Constituționale constituie obligații legale, se propune excluderea lit. b) de la art. 22 alin. (1) deoarece reglementarea de la lit. d) a aceluiași articol în coroborare cu art. 23 alin.(1) înglobează situația de la lit. b).

Urmare a excluderii lit. b) se impune renumerotarea și corectarea tuturor trimiterilor la elementul respectiv de structură. Astfel, celelalte intervenții propuse la art. 22 sunt de ordin tehnic.

Prin amendament se propune o nouă redacție **art. 23** din proiect pentru a răspunde rigorilor enunțate de Comisia de la Veneția în opinia sa, precum necesitatea reglementării garanțiilor procedurale în cursul cercetării și examinării cauzei disciplinare, aspecte de procedură: inițierea procedurii disciplinare, termenul de prescripție pentru depunerea sesizării, dar și pragul de vot necesar în cadrul plenului pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare. Ajustările propuse vor asigura concordanța prevederilor art. 23 cu § 78, § 79, § 81-83 din Avizul Comisiei de la Veneția.

Intervențiile propuse vor contribui la respectarea principiului previzibilității, asigurând că normele juridice sunt suficient de precise, pentru a permite judecătorilor să își adapteze conduita și, în consecință, să evite riscul aplicării arbitrare a normelor.

În mai multe opinii aferente procedurii în fața Curții Constituționale, Comisia de la Veneția s-a expus împotriva unei abordări excesiv de liberale, prin lăsarea chestiunilor critice care afectează drepturile individuale doar în seama reglementărilor interne sugerând asupra unei delimitări clare între prevederile ce ar trebui reglementate prin lege și care pot fi încredințate regulamentelor interne.

O recomandare similară a fost înserată și în Avizul la proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională ce vizează exercitarea drepturilor părților, solicitând o delimitare mai precisă a cadrului procedural în scopul evitării inconsecvențelor și asigurării clarității juridice.

Astfel, excluderea din **art. 30 alin. (4)** a normei de trimitere la Regulamentul Curții Constituționale este conformă constatărilor Comisiei de la Veneția de a evita dualitatea în reglementările ce vizează exercitarea drepturilor părților în procesul de jurisdicție constituțională. În condițiile în care drepturile părților sunt reglementate în art. 31, iar unele aspecte conexe în art. 29 (Termenul de soluționare a sesizării), art. 30 (Părțile procesului de jurisdicție constituțională), art. 35 (Procedura de examinare a cererilor de recuzare), etc., nu se justifică menținerea normei de trimitere, căci această trimitere goleşte norma de previzibilitate și precizie.

„99. [...] Comisia de la Veneția recomandă ca articolul 30 alin. (4) din proiectul de lege să nu se refere exclusiv la Regulamentul Curții Constituționale. În schimb, ar trebui să definească clar domeniile de reglementare respective ale legii și reglementărilor interne, eliminând orice ambiguități. [...]”

O altă intervenție propusă prin amendament se referă la **art. 46**, prin care se intenționează substituția instituției „ *judecătorilor-asistenți*” cu funcția de „ *consilier judiciar*”, propunere formulată și în Opinia Comisiei de la Veneția:

„109. Comisia de la Veneția [...] subliniază necesitatea de a distinge în mod clar rolul judecătorilor asistenți de cel al judecătorilor constituționali, care dețin una dintre cele mai înalte funcții într-un sistem democratic. În timp ce proiectul de lege oferă o distincție conceptuală între două roluri fundamentale diferite – o poziție bazată pe expertiza juridică profesională obținută prin concurs, progresul în carieră sau selecția competitivă și o funcție judiciară înzestrată cu legitimitate democratică – Comisia consideră că această distincție ar putea fi consolidată în continuare. [...]”

110. În acest scop, Comisia de la Veneția recomandă menținerea termenului "consilier judiciar", așa cum era utilizat în versiunea anterioară a proiectului de lege, pentru a reflecta mai bine natura diferită a rolului, astfel încât cerințe precum depunerea jurământului, imunitatea și alte garanții judiciare să fie excluse în mod clar din condițiile aplicabile judecătorilor asistenți sau consilierilor judiciari.”

Adoptarea noii legi cu privire la Curtea Constituțională și asigurarea funcționalității acesteia în baza noului cadru normativ reprezintă o măsură asumată în dialogul avut cu Comisia Europeană în cadrul screening-ului bilateral pe Capitolul 23 de negocieri. Astfel, se propune expunerea **art. 52** în redacție nouă, asigurând intrarea în vigoare a legii odată cu publicarea acesteia.

Noile reglementări aduc îmbunătățiri privind competențele și procedurile Curții Constituționale, iar aplicarea imediată a acestora va permite Curții să înceapă activitatea în conformitate cu standardele internaționale, garantând o justiție constituțională eficientă și independentă.

Totodată, având în vedere substituția instituției „ *judecătorilor-asistenți*” cu funcția de „ *consilier judiciar*” se impun modificări în mai multe legi: Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar; Legea nr.

155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice; Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. Din acest considerent, s-a propus includerea unei obligații pentru Guvern de a prezenta în termen de 3 luni modificări la cadrul conex.

În prezent, nici o funcție de judecător-asistent nu este ocupată, prin urmare, nu este necesară adoptarea unor norme tranzitorii pentru această categorie de funcționari.

În contextul celor enunțate, scopul general al amendamentului se încadrează perfect în optica proiectului de lege, urmărind eliminarea ambiguităților și confuziilor normative. În același timp, prezentul amendament aliniaza prevederile proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională la standardele consacrate în opiniile Comisiei de la Veneția.

Deputat:

Roșca Veronica
Țor Cărușe